

Aleg. 69.

Sprawozdanie

Komisji gospodarstwa krajowego w sprawie petycji Zarządu Towarzystwa Kółek rolniczych o przyznanie zasiłku z funduszków krajowych w kwocie 4.000 zł. w. a.

Wysoki Sejmie!

Towarzystwo Kółek rolniczych zostało zawiązane w roku 1882. przez grono ludzi dobrej woli, którzy w trafnem ocenieniu stosunków ekonomicznych naszego kraju postanowiliłożyć wszelkich starań około podniesienia gospodarstw włościańskich, dotychczas bardzo nieodpowiednio użytkowanych lub zupełnie odłożym leżących.

Przystąpiono do założenia tej instytucji z silną wiarą, że też po pewnym okresie czasu musi wydać obfity plon w zamierzonym kierunku, nie zapoznając trudności, z jakimi walczyć przyjdzie, nim we wszystkich warstwach społeczeństwa wyrobi się to przekonanie, że podjęta praca jest na czasie i konieczną.

Przeprowadzenie myśli i zamiarów programem Zarządu Kółek ujętych, nie znalazło początkowo zwolenników szerszych kół, nie wierzono w skuteczną działalność tej instytucji, świetne wyniki na tem polu w W. Księstwie Poznańskiem kładzono na karb odmiennych tamże stosunków, nadto obawiano się u nas tego, od czego inicjatorowie Kółek właśnie ochronić pragnęli lud nasz wiejski, to jest od zgubnych prądów zagrażających porządkowi społecznemu; jak mylnem było to rezonowanie dowodzi istnienie Towarzystwa na coraz silniejszych podstawach, dowodzi z każdym rokiem wzmagająca się działalność we wszystkich okolicach naszego kraju coraz to skuteczniejsza i pożyteczniejsza.

Rozpoczęcie czynności głównego Zarządu Kółek rolniczych uwydatniło się w dwóch głównych kierunkach:

1. Przeprowadzenie lustracji gospodarstw włościańskich w połączeniu z nauką gospodarstwa i praktycznymi radami udzielanymi na miejscu.

2. Pośredniczenie przy sprowadzaniu narzędzi rolniczych, nasienia lnu i rozmaitych nasion pastewnych.

Nadto postanowiono popierać zakładanie sklepików po gminach, by przy nich skoncentrować w przyszłości cały ruch przemysłowy i handlowy danej miejscowości;

zachęcać do wspólnej asekuracji w instytucjach krajowych przeciw klęskom elementarnym;

zakładać czytelnie w okręgach Kółek rolniczych.

Oto środki, za pomocą których pragnął Zarząd Kółek zdążyć do zamierzonego celu podniesienia dobrobytu i umoralnienia ludu.

Środki te powoli działające, lecz niezaprzeczenie najracjonalniejsze, wymagały jednak funduszków, których na razie nie było, a wpływały tak skąpo, iż początkowo czynności musiały się redukować do minimalnych rozmiarów, popierane przeważnie moralnie przez Towarzystwa gospodarskie krajowe i okręgowe.

Pierwszą petycyę wystosowaną do Wysokiego Sejmu odstąpioną Wydziałowi krajowemu złożono do aktów.

Uchwalona w roku 1884. na wniosek komisji budżetowej subwencya w kwocie 300 zł. daną była raczej w uwzględnieniu szlacheckiego celu, jak z przekonania, że działalność Kółek staje się pożyteczną.

Zarząd Kółek nie zraża się jednak temi chwilowemi bo spodziewanemi niepowodzeniami, krocząc wytrwale po raz obranej drodze. Nauczony nabytem doświadczeniem zaprowadza zmiany w ustroju Towarzystwa, a te w niedługim przeciągu czasu oddziaływały dodatnio na wszechstronny rozwój Kółek rolniczych.

Zainteresowanie się w kraju Kółkami rolniczemi staje się ogólnem. Kurendy najprzewielebniejszych Arcybiskupów i Biskupów wszystkich trzech obrządków zachęcają duszpasterzy i włościan do zakładania Kółek, toż samo czyni Wydział krajowy przez Wydziały powiatowe i Rada szkolna krajowa przez rady okręgowe, czem wzmocniono stanowisko tychże. Liczba Kółek wzrasta odtąd z każdym rokiem, nowe Kółka powstają przeważnie na życzenie i za inicjatywę Zwierzchności gmin.

Za pośrednictwem Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego otrzymuje Zarząd Kółek roczną subwencyę od Wysokiego Rządu.

Wysoki Sejm w myśl sprawozdań Komisji gospodarstwa krajowego zaznaczających stały i pomyślny rozwój tej instytucji, co jest dowodem żywotności i użyteczności myśli podjętej przez Towarzystwo Kółek rolniczych, uchwała odtąd w każdym roku znaczniejsze na ten cel zasilki, wychodząc z zasady, że tam, gdzie pożytek widoczny, korzyści dla gospodarstw włościańskich niezaprzeczone, kraj winien przyjsć z pomocą taką, na jaką siły podatkowe pozwalają.

Zarząd główny Towarzystwa Kółek rolniczych przedkłada ponownie petycyę do Wysokiego Sejmu, o udzielenie dalszej subwencyi na r. 1889. w kwocie 4.000 zł., której zamierza użyć:

1. Na lustracye gospodarstw włościańskich, oraz pouczające wykłady i demonstracye.
2. Na dalszą pomoc przy kupnie nasion, machin i narzędzi rolniczych dla Kółek niezamożnych.
3. Na ulgi czynić się mające włościanom przy zakupnie szczepów drzew owocowych, dalej na rozpowszechnienie dziełek o gospodarstwie włościańskim.

Komisya gospodarstwa krajowego, której ta petycyca została przydzieloną, przedkładając Wysokiemu Sejmowi swe wnioski, nie przytacza szczegółowo wszystkich czynności w tym roku przez Zarząd Kółek przeprowadzonych, a objętych dołączonem sprawozdaniem, gdyż znane są one Wysokiej Izbie w streszczeniu z rozсланej drukowanej petycyi głównego Zarządu Kółek rolniczych — musi tu jednak podnieść z naciskiem, że działalność Towarzystwa rozciągnięta jest na cały kraj bez wyjątku, że zainteresowanie się sprawami Kółek rolniczych jest co raz żywsze, w końcu, że lustracye gospodarstw włościańskich, przeprowadzane w większej liczbie, również jak nauka gospodarstwa, odbywająca się praktycznie w miejscu lustracyi, okazała się nader skuteczną przysparzając krajowi korzyści podnoszeniem się gospodarstw włościańskich.

Zestawienie cyfrowe czynności głównego zarządu około rozwoju Towarzystwa, porównując rok 1883. jako pierwszy istnienia z r. 1888., uwydatni najlepiej wzrost skutecznej i pożytecznej działalności, i tak w roku:

	<u>1883-cim</u>	<u>1888-mym</u>
Kółek rolniczych	75	400
Członków	1.919	13.668
Lustracye gospodarstw	11	174 gminach.
Sprowadzone narzędzia rolnicze i nasiona pastewne za złr.	2.214	10.171 zł.
Sklepików założono	21	161 ogółem założonych.
Książek i czasopism dla czytelników rozesłano	2.055	18.980 własnością Kółek.
Ubezpieczeń żadnych		2.119 członków, na sumę 840.383 zł. w Towarzystwie krakowskiem.

Na poparcie jak w kraju oceniają działalność dotychczasową Zarządu Kółek rolniczych, godzi się przytoczyć ustęp z odezwy Komitetu c. k. Towarzystwa gospodarskiego krakowskiego, zachęcający publiczność do opiekowania się Kółkami:

„Rozwój istniejących już w kraju naszym i kierowanych znakomicie przez Zarząd centralny Kółek rolniczych przedstawia po kilku latach istnienia swego tak korzystne pod każdym względem wyniki, iż wszelkie wątpliwości co do pożytku i żywotności tych Kółek ustąpić winny.“

Komisya gospodarstwa krajowego podzielać w zupełności to zapatrywanie, stanowiące ważny czynnik w poparciu próby o wyjednanie u Wysokiego Sejmu dalszego zasiłku, nie może się w zupełności zgodzić na zamierzony sposób użycia spodziewanej subwencji, a mianowicie uważa za zbyt szkodliwe rozdabianie subwencji udzielonej z funduszy krajowych za chybiające celu, co już niejednokrotnie zaznaczyła w swych sprawozdaniach.

Zdaniem Komisji gospodarstwa krajowego ulgi mające się czynić włościanom przy zakupie szczepów drzew owocowych i kosztu rozpowszechnienia dziełek gospodarskich, powinny być pokrywane z funduszy Kółek, zwłaszcza, że jak to sprawozdania głównego Zarządu uwidoczniają, tak szczepy jak i książki otrzymują Kółka w darze w znacznej ilości — użycie więc zasiłków z funduszu krajowego na ten cel nie świadczyłoby o żywotności Kółek.

Natomiast zgadza się Komisya gospodarstwa krajowego na użycie w pewnej części subwencji krajowej dla udzielania opustów przy zakupie narzędzi rolniczych, nasion i roślin niezamożnym członkom. Dalej przywiązuje wielką wagę do lustracyi gospodarstw włościańskich, oraz nauki gospodarstwa i demonstracyi. Koszta tych zwiększają się z każdym rokiem przy wzrastającej liczbie Kółek, znaczniejsza więc pomoc z funduszy krajowych jest tu wskazaną tym więcej, ile że subwencya państwowa na ten cel zmniejszyła się w ostatnich latach z powodu oszczędności przeprowadzonych w dziale subwencyjnym budżetu państwowego.

Naprowadzonemi w sprawozdaniu względami powodowana Komisya gospodarstwa krajowego uważa subwencyę, jaka w zeszłym roku przyznana była, za niedostateczną, a podnosząc z uznaniem wytrwałą pracę i tak pożyteczną działalność głównego Zarządu jak i Delegatów Kółek rolniczych, oświadcza się za podwyższeniem subwencji i wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Towarzystwu Kółek rolniczych wyznacza się na rok 1889. subwencyę z funduszy krajowych w kwocie 3.000 zł. do dyspozycyi Zarządu głównego.

Lwów dnia 6. Października 1888.

Zastępca przewodniczącego:

Edward Jędrzejowicz.

Sprawozdawca:

Seweryn Henzel.

